

VAD ÄR BRA UNDERVISNING?

GUIDE TILL UNDERVISNINGSKVALITET

JOHN STEINBERG

Denna PDF-bok är en av femton i en fortbildningsserie för pedagoger och olika målgrupper inom skolan. Se bilden på nästa sida för att se alla titlar.

V.g. ta hänsyn till sedvanliga copyrightbestämmelser. Sök licens om du vill få kopieringsrätten till din skola. Information och beställning via www.steinberg.se.

Må dessa PDF-Böcker och Fortbildningsböcker bidra till konstruktiva samtal om yrkets utmaningar och möjligheter.

John

Med passion för pedagogik och pedagoger.

Foto: michaelsteinberg.se

© 2020, John Steinberg och Steinbergs
Utbildnings AB

ISBN 978-91-985924-2-9

Kontaktinformation:

John Steinberg
Steinbergs Utbildnings AB
Norrvägen 3
19391 Sigtuna
[john\(at\)steinberg.se](mailto:john(at)steinberg.se)
0702110900

FORTBILDNING för SKOLLEDARE

Checklista för kvalitetsutveckling

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för ELEVER

Studieteknik och livsval

JOHN STEINBERG

COACHA VARANDRA TILL FRAMGÅNG

CO-COACHING FÖR ELEVER

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för ASSISTENTER OCH RESURSPERSONER

Ledarskap, bemötande och kvalitet

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för PEDAGOGER 1

Idéer för pedagogiska samtal

JOHN STEINBERG

COACHA VARANDRA TILL FRAMGÅNG

CO-COACHING FÖR KOLLEGIALT LÄRANDE

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för VIKARIER

Ledarskap, bemötande och kvalitet

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för PEDAGOGER 4

De första fyra minuterna

JOHN STEINBERG

FORTBILDNINGSHANDBOKEN

GUIDE TILL EFFEKTIVT KOLLEGIALT LÄRANDE

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för FÖRÄLDRAR

Samarbete mellan skolan och hemmet

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för PEDAGOGER 3

Förståelse för sitt uppdrag

JOHN STEINBERG

MAKRO-MIKRO MODELLEN FÖR ORGANISATIONSUTVECKLING

GUIDE TILL SKOLUTVECKLING

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för PEDAGOGER 2

Med fokus på undervisningskvalitet

JOHN STEINBERG

FORTBILDNING för FRITIDSPEDAGOGER

Ledarskap, bemötande och kvalitet

JOHN STEINBERG

VAD ÄR BRA UNDERVISNING?

GUIDE TILL UNDERVISNINGSKVALITET

JOHN STEINBERG

Inledning

Syftet med denna bok är att främja reflektion och diskussion om hjärtat i skolans verksamhet – undervisningen. Vi ställer en enkel, men ändå komplicerad fråga – vad är bra undervisning?

Här finner du texter och exempel på frågor som kan vara underlag för diskussioner i arbetslag, lärgrupper, ämnesgrupper, tillsammans med en s.k. lärpartner och för egen, personlig reflektion.

Var och en av oss har vår egen uppfattning om vad vi menar med ”bra” undervisning eller ”framgångsrik” undervisning. Jag har inga illusioner om att du som läsare kommer att hålla med mig i alla mina åsikter i frågan eller ens att ni alla är eniga inom din skolas kollegium. Däremot tror jag att vi kan enas om en punkt – att om vi inte diskuterar denna fråga minskar sannolikheten, rätt dramatiskt, för att vi kan kvalitetsutveckla vår verksamhet.

Boken bygger på tesen att pedagogisk reflektion är en förutsättning för att kvalitetsutveckla verksamheten och synnerligen just undervisningen. Denna bok tillhör en serie kortare underlag för pedagogisk fortbildning. Se referenslistan i slutet av boken.

Kriterier på framgång

Ibland är det bra att börja baklänges. Då ställer vi frågan – hur vet du att du har uppnått ett gott resultat som konsekvens av din undervisning? Det säger rätt mycket om vad du tycker är viktigt. Det är en fråga som kan besvaras på många olika sätt. Några exempel:

Att alla, med ytterst få undantag, klarar kursen.

Att eleverna i din grupp uppnår en betygsnivå över genomsnittet.

Att klassen/skolan får bra resultat på nationella prov.

Att allt fler i gruppen är behöriga att söka vidare till nästa nivå i systemet.

Det är exempel på kriterier på framgång som man nog kan säga är ”operativa” mått på framgång. Med andra ord, de uppfyller mer formella krav. För dem som inte är insatta i skolans värld, används dessa operativa mått på framgång som bevis på framgång eller misslyckande. Du behöver bara läsa löpsedlarna i kvällstidningarna som med jämna mellanrum ropar ut vilken skola i din kommun som är bäst eller sämst. Journalisterna läser betygsresultaten och bedömer därefter. Smidigt, enkelt – men inte särskilt relevant, eller hur? Detta är ett vanligt förekom-

mande sätt att bedöma framgång.

Ett mycket mer långsiktigt sätt, som alltför sällan används, är att bedöma effekterna av våra utbildningsinsatser fem eller tio år efter insatsen. Nu blir det plötsligt svårare eftersom det blir mer komplicerat att bedöma om det var en skolinsats som påverkade eller någon annan samhällelig faktor. Några exempel:

Hur stor procent av eleverna har läst vidare på högskolan eller någon yrkesutbildning.

Hur stor procent av eleverna har efter fem år eller tio år en sysselsättning som motsvarar deras utbildningsnivå.

Hur välrustade är dessa f.d. elever när det gäller att vara ansvarsfulla, proaktiva påverkare i vår demokrati.

Sista frågan är, förmodligen, omöjlig att svara på, men för den sakens skull är den ändå mycket intressant att ställa.

Ett tredje sätt, som jag föreslår, är att du definierar framgång som en konsekvens av vad du ser och hör i klassrummet under din undervisning. Några exempel:

Att eleverna ställer högkvalitativa frågor. Med andra ord, frågan "Är koncept X att jämföra med koncept Y?" är en mycket mer kvalificerad fråga än, "Vad ska jag göra?" "Kommer detta på provet?" Karaktären av elevernas frågor speglar kvaliteten på din undervisning, hävdar jag.

Att det finns en någorlunda jämn fördelning mellan dem som deltar i diskussionerna. Nog är det så att vissa elever vill och kan delta mer aktivt i en klassdiskussion, men ju flera som aktivt deltar desto bättre, kan jag tycka.

Att de elevarbeten som lämnas in eller redovisas är på en hög kvalitativ och kognitiv nivå, något jag återkom-

mer till längre fram i boken. Deras arbete genomlyses av engagemang, omsorg för kvalitet och förmågan att analysera.

Att eleverna visar dig, kamraterna, ämnet och tillvägagångssätt stor respekt. ”Respekt” är svårdefinierat, men vi är någorlunda eniga om vad det möjligtvis kan innebära. Respekt för tider, arbetsmiljön, kamraterna, material, skolan som institution och dig som ledare är några exempel.

Att eleverna engagerar sig i sina uppgifter, till exempel grupparbeten och projektarbeten, på ett ansvarsfullt sätt. Det syns bland annat i hur de utnyttjar tiden på ett effektivt sätt eller inte.

Att du hör uttryck för meningsfullhet såsom, ”Det här var intressant.” ”Det visste jag inte.” ”Nu förstår jag.” ”Jag vill läsa mera om detta.” ”Varför har ingen berättat om detta tidigare?

Anteckna och diskutera

Förslaget är att anteckna några exempel på saker du vill se och höra strax innan passet börjar, under passet och direkt efter ditt pass.

Vad vill du höra? Det kan, till exempel, vara frågor och kommentarer som är bevis för nyfikenhet, entusiasm och engagemang.

Vad vill du se? Det kan, till exempel, vara engagemang, kvalitet och ansträngning.

Ju mer detaljerat du kan beskriva vad du vill se och höra desto bättre.

Egna upplevelser av kvalitet

Detta avsnitt börjar med några frågor och övningar du kan göra tillsammans med dina kollegor. Detta är en fortsättning av föregående avsnitt.

Exempel på diskussionsfrågor:

Berätta om veckans bästa pass eller lektion du har haft med din grupp. Skriv ner några nyckelord först och ge varandra tid att beskriva i detalj vad kollegan har för kriterier för ett bra pass eller en bra lektion. Sammanställ på tavlan, blädderblocket, datorn eller på annat sätt.

Ta med till gruppen ett elevarbete som du anser håller hög kvalitet. Beskriv så detaljrikt som möjligt varför du valde just detta och vad du menar med hög kvalitet.

Dessa två uppgifter kommer att ta tid att genomföra om de görs ordentligt. Det ska ta tid. Vad är viktigare än en diskussion om vad man menar med ett bra elevarbete eller en bra lektion?

Definitioner och omdömen om vad som är bra kom-

mer givetvis att variera. Jag tror att ni inte kommer att skilja er så mycket ifrån varandra som man skulle kunna tro.

Exempel på några punkter som säkert kommer fram när ni diskuterar en bra lektion:

Du fick följsamhet. Eleverna hängde med på dina instruktioner och engagerade sig i det de skulle göra.

Du kunde utnyttja tiden effektivt. Ni kom igång på en gång, alla var där från början och alla var med till slutet. Alla hade sitt material med sig och var redo att börja när det var dags att börja.

Du fick en känsla av att eleverna jobbade inte bara av plikt utan utifrån en förståelse för innehållet. De fattade vitsen och kände relevansen.

Du såg koncentration och fokus i rummet, antingen de jobbade själva eller i mindre grupper.

Du fick bra och vettiga frågor.

Du fick höra förslag från eleverna om nya frågor att undersöka eller deras tankar om arbetssättet.

Du fick igång en dialog och diskussion med eleverna.

Du såg att eleverna brydde sig om kvaliteten på det de gjorde. De ville inte bara "göra färdigt" utan utföra sin uppgift noggrant och väl.

Du såg exempel på kreativ problemlösning.

Du såg eleverna hjälpa och uppmuntra varandra.

Du såg uthållighet.

Du upplevde att eleverna kunde lyfta sig upp till en allt högre kognitiv nivå, med allt mer abstrakt och analytiskt tänkande.

Du hörde repliker som tydde på att innehållet skapa-

de insikter och nya tankar hos eleverna.

O. s. v.

Exempel på saker du och kollegorna ser i ett bra elevarbete, till exempel en uppsats, bilduppgift, redovisning, provresultat, grupparbete med mera.

Du ser kvalitet. (Diskutera din egen bild av vad kvalitet är för någonting.)

Du ser noggrannhet med detaljerna.

Du ser en ansträngning att vara innovativ eller kreativ.

Du ser en spridning av ansvar om det är ett grupparbete.

Du ser en tydlig struktur.

Du ser en integrering av de senaste inlärdade begreppen använda på rätt sätt.

Du ser en förmåga att analysera.

O. s. v.

En tredje uppgift att göra i gruppen är att påminna sig själv om en bra lektion du upplevde när du själv var elev.

Min första association involverar mina universitetsstudier vid University of Michigan. På rekommendation av min syster valde jag en kurs i konsthistoria. Min syster hade ett mycket större konstintresse än jag, men hon menade att det fanns flera utmärkta lärare där och det kunde vara intressant för mig. Det var det. Vi var 150 elever i en aula som lyssnade på föreläsningar av en djupt engagerad och kunnig professor. Han utnyttjade ny teknik (som på den tiden, ca 1968, bestod av dubbla diavidsvisningar, m. a. o. han kunde visa två bilder bredvid varandra). Läraren

bidrog till det som alla bra lärare bidrar till, att öppna elevernas sinnen och tankar. Han öppnade våra ögon för vår egen omgivning genom bilder på stora konstverk från antiken, renässansen, impressionismen, m. m. Han drog paralleller från nutid till dåtid och visade hur konst är en spegling av sin tid och hur konstnärer ofta var före sin egen tid.

Visst hade jag flera bra lärare under min tid i grundskolan och gymnasiet, men här var undervisningen på en helt ny kvalitetsnivå. Visst var jag också öppen, ambitiös och nyfiken. Så är minsann inte fallet i dag med alla som du har samlade framför dig. Jag erkänner det. Samtidigt är det viktigt att tänka på hur lätt det kunde ha varit för denna professor att få oss uttråkade, att använda begrepp som var långt över våra huvuden, att prata utan passion, att fokusera bara på proven och vad vi måste kunna, att tappa tråden och prata osammanhängande, att inte dra paralleller till nutiden och att, helt enkelt, inte beröra.

Det är lätt att säga att en bra lektion ska beröra. Jag är tillräckligt mycket realist för att förstå att det inte är möjligt varenda sekund och vartenda pass. Men ambitionen ska vara där även i det mest elementära moment som man måste lära sig mer eller mindre utantill. Även multiplikation kan beröra om man hittar exempel som berör.

En god lärare är en sann artist. En bra trollkarl, konstnär, skådespelare och talare kan fånga sin publik och skapa lust att lära. Jag är fullt medveten om att vardagen är svårare i praktiken än vad den är i teorin. Ibland måste man bara traggla med tabellen, grammatiken, formler och tekniker. Ibland har man fullt upp med att få eleverna att

komma i tid med rätt material utan att kriga med vare sig dig eller varandra. Livet som lärare är inte alltid en dans på rosor.

Det är just därför det är intressant att analysera de magiska stunderna och när det hela fungerar som du önskar. Det är just därför denna fortbildningsbok vill engagera dig och dina kollegor i dessa tre frågor:

När du har haft en mycket lyckad lektion.

När du har sett utmärkta exempel på elevarbete.

När du själv har upplevt magin i en undervisningssituation.

Dela med er av era tankar och upplevelser, men ha ett analytiskt förhållningssätt genom att sammanställa vad ni har kommit fram till och vilka de gemensamma nämnarna är.

Idag har vi en s.k. relationsstyrd skola. En konsekvens är att du inte får följsamhet och förtroende bara på grund av din titel eller position. Det innebär att både dig som person och den lektion du håller behöver vara "attraktiv" eftersom "lust" har större dragningskraft idag än "plikt." Det ställer större krav på din undervisningskvalitet.

Ytterligare ett dilemma är många skolor har infrastrukturella utmaningar - lokaler som inte fungerar, brist på behöriga lärare och brist på vikarier, digitala system som inte fungerar och givetvis många elever med rätt stora "ryggsäckar". Om man ständigt måste tänka längst ner på Maslows behovshierarki och ta itu med basfunktioner på en skola är det svårt att få tid till att planera bra lektioner. Men utan en attraktiv och bra undervisning blir det ännu svårare att nå dagens ungdomar.

Val av metod

I detta avsnitt ställs frågan om metodik spelar någon roll.

När jag var yngre letade jag efter Metoden med stort M. Jag var övertygad om att metoden man använde som lärare var det som var avgörande. Detta var innan jag själv hade barn som gick i skolan. När väl mina pojkar började skolan, fick jag plötsligt helt nya insikter. Resultatet berodde inte på metoden utan på två andra förhållanden:

Förtroendet och relationen läraren byggde upp med enskilda elever och med klassen.

Hur kunnigt, noggrant och passionerat läraren arbetade med den metod han eller hon hade valt.

Nog har jag sökt metoder i mitt liv: Suggestopedi, NLP, Aktiva värderingar, Problembaserat lärande, Entreprenöriellt lärande, Lärstilssteori, Styrketeori med flera. Visst har metoden betydelse. Det är bara det att den inte har en avgörande betydelse. Hemligheten ligger i relationer i första hand och i utförande i andra hand.

Jag önskade att mina pojkar skulle möta moderna pedagoger som tillämpade det senaste nya inom didaktik och på forskningsfronten, orädda att pröva nya grepp, allt i strävan att engagera och motivera mina pojkar. Men det

jag observerade var att det gamla dragglandet ibland fungerade alldeles utmärkt och att en undervisning som byggde mycket på grupparbete, samtal, egna valda projekt m.m. ibland kunde bli en katastrof om det inte sköttes rätt. *Det är kvalitén i genomförandet som är hemligheten, inte själva metoden.*

I grova drag kan man säga att det finns tre sätt att lägga upp sin undervisning på, någonting jag har skrivit om i flera av mina tidigare böcker.

Förmedlingspedagogik

Motivationspedagogik

Processpedagogik

Här kommer en kort genomgång av dessa tre.

Förmedlingspedagogik

Förmedlingspedagogik är det vi alla känner till bäst. Läraren är den primära källan till kunskap i en undervisning som först och främst prioriterar basfakta och färdigheter. Med skicklighet kommer man fram till analyser och synteser.

Eleven blir en mottagare av information. Metoder man förknippar med traditionell förmedlingspedagogik är föreläsningar, läromedel, övningshäften, träning via datorn/surfplattan och hemuppgifter. Man utvärderar via prov och betygsätter sedan.

Antagandet som ligger bakom förmedlingspedagogiken är att läraren spelar en central roll i läroprocessen och bär huvudansvaret för att förmedla information. Man utgår ifrån att man lär sig genom att lyssna, läsa och skriva (ofta i övningshäften eller på datorn med många av de övningsuppgifter som förut fanns i häften). Skriftliga prov

tycker många ger en bra indikation på hur eleverna har lyckats lära sig stoffet.

Vi har alla mött absolut strålande förmedlingspedagoger. Vi har alla mött absoluta katastrofer som förmedlingspedagoger. Återigen hävdar jag att hemligheten ligger i utförandet. För att en förmedlingspedagog ska lyckas bör det finnas följande ingredienser:

En djup ämneskunskap

Entusiasm och "närvaro"

En god berättarförmåga som inkluderar retorisk skicklighet (röst, pausering, tonfall, variation)

Kärlek till mottagarna, därför att om den inte finns, kommer det inte heller att finnas följsamhet och koncentration. Eleven måste känna att min pedagog vill mig väl.

En förflyttning till allt större kognitiv komplexitet, till exempel analysförmåga, d.v.s. kunna förklara sammanhang och på så sätt leda till flera "aha-upplevelser" hos eleverna.

Humor, något som de flesta uppskattar och som bidrar till en bra stämning och lite distans till det som läraren gör.

Diskutera!

Berätta om en fantastisk förmedlingspedagog du har haft och analysera vad han/hon gjorde rätt.

Berätta om en katastrof till förmedlingspedagog du har haft och hur han/hon gjorde för att förstöra lusten att lära både för dig och de andra.

Motivationspedagogik

Motivationspedagogiska metoder är alltid intressanta att observera.

En motivationspedagog brukar jag likna vid en chaufför/guide för en turistbuss. Läraren ser sig själv som guide, medresenär, underhållare och inspiratör. Han eller hon tar på sig ansvaret att motivera. Dessa lärare är metodorienterade. De söker ständigt efter nya grepp (spel, lek, musik, teknik, rollspel och datorspel). De söker efter teorier som stödjer idén om kreativ undervisning (Suggestopedi, samarbetsinläring, lärstilsanalyser, multipla intelligenser, gruppdynamiska övningar, gamification (spelorienterad undervisning), med flera.

Undervisning ska vara rolig, helt enkelt. ”Jag ska överraska.” ”Jag ska fånga.” ”Jag ska variera.” ”Jag ska uppfinna.” ”Jag ska anpassa till varje elevs lärstil och typ av intelligens.” Likt guiden så diskuterar man färden med sina resenärer och kan göra olika utflykter till ställen som resenärerna vill upptäcka och se. Man vill leda både genom att underhålla och att vara lyhörd.

Antagandet som ligger bakom motivationspedagogens sätt att tänka är att det ska vara roligt att lära sig och uppdraget som lärare går ut på att motivera. Man tror också att delaktighet höjer motivationen och att inläring underlättas genom variation. Naturligtvis tror man att det finns vissa metoder som är bättre än andra metoder.

Om det finns en tveksamhet kring motivationspedagogik så beror det endast på att detta är svårt att utföra. För den som ska använda Suggestopedi eller Gardners idéer om multipla intelligenser krävs stort engagemang,

stora insikter om metodernas ursprung och principer och ett hårt arbete för att anpassa metoderna till gruppen man har framför sig. Det är helt enkelt väldigt slitsamt, men när det fungerar, kan magi uppstå.

Vem vill inte uppleva en variationsrik, differentierad undervisning med en lärare som är övertygad om sitt val av metod? Visst, hittar du en metod du tror på, så kör på, bara du är medveten om teorin bakom och förstår arbetet som behövs för att lyckas.

Diskutera!

Ge varandra exempel på metoder med stort M som du har känt entusiasm för. Berätta hur det har gått att använda dessa i praktiken och hur de har påverkat dig som pedagog.

Är det någon särskild pedagogisk metod du är nyfiken på eller tror på just nu?

Processpedagogik

Den tredje stora inriktningen kallar jag för **processpedagogik**. Här hittar vi många av de mest moderna pedagogiska begreppen. Här talar man om läraren som mentor, underlättare, handledare och arbetsledare. Man betraktar eleverna som ansvarsfulla, självreglerande och motiverade, bara man hittar deras passioner och intressen.

En processpedagog vill gärna tro att motivation finns inom alla elever. Det gäller att hitta nyckeln. En processpedagog är också intresserad av metoder, men har förståelse för att det kan ta tid att lära sig tillvägagångssättet. Exem-

pel är PBL, problembaserat lärande, Entreprenöriellt lärande, Värdeskapande pedagogik, Action learning eller undervisning som baseras mycket på projektarbete.

Utvärdering äger rum via uppsatser eller större PM som man skriver, genom uppvisningar av det man kan, genom att ställa i ordning utställningar, genom att praktiskt visa upp sin kunskap eller via längre redovisningar inför klassen eller andra.

Antagandet som ligger bakom handlar om grundtesen att alla har en inneboende drivkraft för att lära sig och när man lär sig det man själv är intresserad av tar man bättre ansvar för sitt eget lärande. Lärande är en process som aldrig tar slut. Tvärvetenskaplighet är bra. Elevaktiva arbetssätt är centrala i lärprocessen och själva processen kan vara viktigare än resultatet och informationen man har tagit del av. Att lära sig att lära är viktigare än att kunna redovisa kunskaper på vad man redan har lärt sig, är ytterligare ett antagande.

Det är lätt att se fördelarna med processpedagogik. Skolgången blir mer meningsfull och relevant med fler personliga val. Det är lättare för "flow" att infinna sig och att tänka och arbeta tvärvetenskapligt kring ett tema i stället för bara inom ett ämne.

Det är enligt min uppfattning lätt att bortse från svårigheterna. Processpedagogik kräver följande:

Tid. Det är inte bara att "dela upp er i grupper, bestäm vad ert projekt ska handla om och vi ses för redovisningen om tre veckor." Att lära sig t.ex. ett forsknings- eller journalistiskt arbetssätt tar tid och kräver både träning och uppföljning. Börja med mindre uppgifter och kortare

tidsramar för att träna hur man faktiskt undersöker, forskar och skriver.

Struktur. Grupparbete och projektarbete i grupper blir sällan bra om det inte finns en tydlighet om det som kallas för spelregler – tid, plats, innehåll, metod och vem som gör vad i gruppen. Svårigheterna mångdubblas om det brister beträffande tydlighet om projektets struktur. Det är lätt, mycket lätt, att slarva eller underskatta betydelsen av struktur.

Uppföljning. ”Uppföljning, uppföljning, uppföljning”, bör vara processpedagogens mantra. Processpedagogik kräver en mycket aktiv pedagog som är tillgänglig, närvarande, krävande och som inte släpper taget om gruppen.

Alla tre formerna – förmedlings-, motivations- eller processpedagogik – kan skapa magi och goda resultat. Alla tre, i händerna på någon som slarvar med detaljerna och strukturen, inte tänker på vad som är effektivt, inte ser de långsiktiga målen och inte inser betydelsen av goda relationer och stort ömsesidigt förtroende, kan resultera i tidsförlust, olust, osäkerhet och dåliga resultat.

Visst kan man tycka att processpedagogik är hyperintressant. Jag är personligen förtjust i det som idag kallas för EL – Entreprenöriellt lärande eller Värdeskapande Pedagogik, eftersom det kräver ett annat förhållningssätt till eleverna och till vad skolan och dess lärare i allmänhet har till hur lärande går till. Läs, gå på kurser och sök information om EL men underskatta inte konsekvenserna. Det är ingenting man lyckas med över en natt och det innebär att du som lärare behöver släppa en del av kontrollen över vad man ska lära sig, när och var.

Det kräver organisationsförändringar på skolan som gör det möjligt att disponera tid på ett annat sätt. Det svåraste är att hålla en god balans mellan friheten att utforska det eleven tycker är intressant och att vidmakthålla en struktur på deras arbete för att försäkra sig om att de projekt de engagerar sig i håller hög kvalitet och att man uppnår större delen av kursens mål och syfte.

Diskutera!

Ge exempel på ett lyckat projektarbete. Varför blev det bra?

Ge exempel på hur lärarrollen har förändrats från förmedling till processledning.

Process eller produkt

Den största anledningen till varför processpedagogik är intressant är att där finns störst potential att uppleva meningsfullhet. Jag gillar uttrycket ”skarpa demokratiska projekt” vilket innebär att eleverna engagerar sig i ett projekt inte bara för lärarens/pedagogens eller betygets skull, utan för att de känner att deras projekt kan ha betydelse för andra, kanske till och med kan påverka samhället. Det må sedan gälla hur snabbmatskedjor handskas med matrester och sopor, hur smink tas fram via djurförsök eller hur gruvindustrin har påverkats av nya ekonomiska förutsättningar. Processpedagogik går att tillämpa i alla åldrar med en lämplig struktur som tar hänsyn till elevernas nivå och förutsättningar.

Det är dock inte okontroversiellt att prata om processer i undervisningen eller projektarbete som form. Detta har getts mycket av skulden för nedgången i svenska ungdomars resultat i internationella kunskapsundersökningar. Min uppfattning är att det inte fel på själva idén med en projektorienterad undervisning, utan felet är i brist på struktur, uppföljning och kvalitet i det som görs. Det är, helt enkelt, svårare än man ofta tror att få projektoriente-

rad undervisning att fungera på en hög kvalitativ nivå.

Det går inte att diskutera undervisningsformer utan att backa ett steg och fråga vad varje form egentligen är ute efter eftersom formen fostrar. Och den kan fostra ”fel” om man tillämpar det fel. Under rätt ledning kan förmedlingspedagogik användas på ett strålande sätt för att få eleverna att reflektera, diskutera, jämföra, analysera och värdera. Under fel ledning kan förmedlingspedagogik fostra passivitet, kväva annorlunda tänkande och göra eleverna fokuserade mera på prov och betyg än kunskap och insikter. Man kan dränkas i arbetsblad.

Motivationspedagogik när det är som bäst främjar kreativitet, problemlösning och mycket interaktion mellan eleverna. När den tillämpas som sämst blir det till meningslös sysselsättning men mängder av saker att göra utan att det leder till några högre tankar, analyser eller till en högre förståelse.

Process- och projektorienterad pedagogik när den är som bäst fostrar till en känsla av egen-makt – jag kan påverka innehållet i min utbildning och lär mig saker som gör att jag även kan påverka samhället jag lever i. När det tillämpas fel blir det mycket tidsfördriv och i sämsta fall blir det mer klipp och klistra än analys.

Men grundfrågan kvarstår – vad vill du uppnå med din undervisning? I skrivande stund debatteras det mycket kring skolans arbetssätt och undervisningsformer.

Om man vill spetsa till det kan man säga att debatten handlar om innehåll (produkt) som skolans mål eller process som skolans mål.

Om du är innehåll- och produktorienterad ser du sko-

lan som en serie uppgifter och kurser att klara av. Det är även det traditionella sättet att organisera skolan eftersom man delar upp kunskap i ämne, ämne i lektioner, lektioner i moment, utvärderar med prov och bedömer kvalitet med bokstavs-beteckningar. Vi har en läroplan som är mer processororienterad än tidigare, men ändå har "innehållet" och kurstänkandet i centrum. Extremt innehållsorienterade människor tycker, till och med, att man ska träna eleverna bättre i exakt de kunskaper och färdigheter som efterfrågas på PISA eller TIMSS undersökningarna.

Utan tvekan kan den traditionella formen för undervisning fungera på en hög nivå under kunnigt ledarskap som leder eleverna till nya tankar. Problemet med denna form är att det alldeles för sällan ger eleverna en känsla av att de "äger" sitt eget lärande. Det blir istället kurser att "klara av", kurser som andra har bestämt att jag behöver ta mig igenom. Det bygger på tanken om yttre motivation.

Processpedagogik behöver också kunniga, välstrukturerade ledare (man kommer aldrig ifrån detta faktum). Det jag hävdar är, rätt skött, leder det till tanken hos eleven att det är "jag som äger" min utbildning och kan påverka min framtid och även min omgivning. I sina bästa stunder kan processpedagogik stärka den inre motivationen. "Jag vill lära mig detta för min egen skull, inte bara för betygens skull, lärarens skull, kursplanens skull...." I bästa fall kan processpedagogik även vara ett viktigt verktyg i demokratiträning, t. ex. genom att lära sig att hur man värderar information, blir påverkad av information och hur man själv kan påverka andra genom sitt sätt att använda information.

Diskutera!

Är jag mer produkt- eller processororienterad i min undervisning? (Man kan ju kombinera, men försök ändå att ta ställning.)

Med vilka medel anstränger jag mig att komma fram till inre motivation?

Vilka är de olika fördelarna och nackdelarna med förmedling, motivations- och processpedagogik?

Måste man följa en undervisningsform till fullo? De som jobbar mycket med undervisning utifrån digitala verktyg använder ofta begreppet, på engelska, "blended learning." Man gör lite av varje. Projekt-tema-problembaserat är nog bra men kanske inte varje dag till varje pris. Förmedlingspedagogik behöver kompletteras med annat. De lekar och spel som används inom motivationspedagogik tappar sin glans om de används för mycket. Nog är det bra att blanda. Det jag menar är att du ska vara medveten om vad de olika undervisningsformerna har för effekt på engagemanget, motivationen och för lärandet.

Kognitiv komplexitet

Detta avsnitt handlar om begreppet kognitiv komplexitet och att ständigt söka sig till en mer analytisk nivå.

Blooms kunskapstaxonomi eller hierarki bör alla som har läst pedagogik känna igen.

Längst ner i hierarkin är fakta. När man behärskar denna bas, så ska det leda till en förståelse. Då är man redo att prova sina kunskaper i praktiken. Därefter följer en analys av innehållet och begreppen. Långt upp i hierarkin kommer man till syntesen där man jämför med andra teorier, principer och idéer. Till slut finns en värderingsfas, som ibland kallas skaparfasen, där man dels värderar det man har varit med om, det man har lärt sig, dels tycker till om själva teorierna man har studerat.

I den bästa av alla världar leder undervisning i ett ämne eller ett tema till en allt högre grad av kognitiv komplexitet. Med det menas att man inte bara kan rabbla mängder av fakta utan också har en större förståelse och kan sätta in det man lärt sig i ett större sammanhang.

Läroplanen har som ambition att hjälpa lärarna mot större kognitiv komplexitet genom att definiera förmågor eleverna ska behärska som leder till en större förståelse.

Läroplanen använder många av Blooms koncept som en progressordning men tanken är att betona betydelsen av medvetenhet om olika nivåer och kompetenser inom den kurs man går igenom med eleverna.

Lärare vet att skolan har problem med just graden av kognitiv komplexitet. Det är lätt att fastna i faktadelen och inte förflytta eleverna upp till en högre förståelse eller analysförmåga. Bevis – titta i läromedlen. Kolla ditt senaste prov. Kolla analysförmågan i flera elevuppsatser.

Gör det! Ta med exempel på prov och läroböcker du nu använder och bedöm deras kognitiva komplexitet och vilket slags tänkande de avser att främja.

Idag är detta problem mest tydligt när läromedel flyttas över till digitala verktyg såsom surfplattor och datorer. En av de stora utmaningarna för den som vill arbeta via surfplattor, mobiler eller datorer i klassrummet är att undvika att det blir ”bok i en box”- uppgifter – samma fyller-i-uppgifter som flyttas till skärmen.

Problemet är komplext. Samtidigt vet vi att en viss baskunskap behövs för att kunna ha en förståelse. När ska man gå från fakta till förståelse, till tillämpning och till analys? Så gott som samtliga ämnen har detta dilemma. Matematikens problem beror, kan jag tycka, just på denna svårighet. För mycket upprepning, ”räkning” och teknikträning och då blir matematik mycket trist. Men utan att behärska grunderna är det mycket svårt att få en större matematisk förståelse.

Ibland kan jag tycka, utan att vara expert på matematik, att problemet är tvärtom. Man försöker betona för-

ståelse innan eleverna behärskar grunderna.

Jag har bevittnat bildlektioner som har samma problem. Antingen består lektionen av massa ”görande” utan koppling till begrepp eller konsthistoria. Eller så börjar man med kreativa uppgifter som kräver stor kognitiv förståelse ofta utan att eleverna behärskar grundteknikerna. Utmaningen förefaller vara allmängiltig.

Svaret på vad som är bra undervisning kan mycket väl vara följande: Läraren håller god balans mellan basfärdigheter och en större förståelse för principer och teorier.

Det som är bra med detta sätt att tänka är att det är tillämpbart i alla de tre pedagogiska angreppssätten – förmedling, motivation och process.

Låt oss säga att en pedagog leder processen ”eget företagande” via ett UF- (Ung Företagsamhet) projekt. Med rätt struktur, uppföljning och angreppssätt kan ett UF-projekt inte bara innebära möjlighet att tillämpa kunskaper om bokföring, marknadsföring, försäljning och kundrelationer utan även ge en större förståelse för företagsamhet som idé, kapitalism som idé, påverkan som idé och kommunikation som idé.

Det är när fakta och förståelse möts som magin händer.

Diskutera!

Ge varandra exempel på utmaningen som jag beskriver ovan, den om balansen mellan görande och förståelse.

Omsätt idén ovan till ditt eget ämne och ett elevprojekt som du har framför dig, d.v.s. ensam eller tillsammans.

mans med en kollega se över din planering för ett projekt eller annan del av din undervisning och bedöm planeringen utifrån idén om allt större kognitiv komplexitet.

Förmågor, metakognition och formativ bedömning

Ytterligare ett begrepp som har fått mycket stor uppmärksamhet på senare år är ”förmågor”. Göran Svanelds begrepp The Big Five sammanfattar på ett snyggt sätt vad som menas:

- Analysförmåga

- Kommunikativ förmåga

- Förmåga att hantera information

- Begreppslig förmåga

- Metakognitivförmåga

Det görs stora ansträngningar att sprida kunskap om denna idé och läroplaner idag är skrivna med tanken på att främja olika förmågor i läroprocessen. Personligen ser jag detta som ett stort framsteg i vårt sätt att se på styrdokument, kursplaner och bedömningsverktyg.

En pedagog som har kommit långt i tillämpningen av detta koncept är Lotta Bohlin på Årtaskolan i Stockholm som synliggör och betonar en förmåga som får speciell uppmärksamhet under veckan. Exempel på förmågor:

- att kunna uttrycka åsikter och synpunkter

- att kunna skilja mellan fakta och värderingar

att kunna välja mellan olika strategier
att söka, samla, strukturera/sortera och kritiskt
granska information

att kunna pröva och ompröva

att kunna avgöra rimligheten

att kunna motivera

att kunna beskriva orsaker och konsekvenser

Idag pratar vi även om begreppen formativ och summativ bedömning. Dylan Wiliams arbete med detta har fått stor uppmärksamhet i Sverige bl. a. från de initiativ som har tagits i Borås kommun och vid flera universitet. Wiliams bok, *Att följa lärande*, ger en mycket bra sammanfattning av begreppen och forskningen i detta fält. I Sverige är Christian Lundahls forskning och arbete med bedömningsfrågor mycket viktig att känna till.

Min sammanfattning innehåller följande fyra punkter:

Eleverna behöver förstå förväntningarna, målen och kravnivån för sitt arbete. Eleven ska ha samma bild av kvalitet som läraren. Det innebär en förståelse för kriterier för framgång och bedömning. Det är logiskt, förstås. Utan att känna till målen blir det mycket svårare att uppnå målen. På denna punkt har många svenska lärare blivit mycket bättre och ofta ser man i klassrum hur målen har blivit synliggjorda. Bra så, men det gäller att ofta checka upp elevernas förståelse för dessa mål och förståelsen för de olika bedömningsnivåerna i betygssystemet.

Dylan Wiliam skriver att ”bedömningens verkliga syfte är att upplysa läraren om vad som behöver göras härnäst.” Stanna upp och försök att begrunda detta påståen-

de. Fråga varandra om man, till exempel, verkligen använder de nationella proven på detta sätt? Gör man en analys av vilka områden som behöver förstärkas och har man en plan för hur bristerna ska åtgärdas? Samma sak gäller lära-rens vanliga prov och andra exempel på elevarbete och uppsatser. Här behöver man hjälpas åt för att konstatera bristerna och att komma fram till åtgärder. Vad Wiliam menar är att betrakta elevernas arbete som information du utnyttjar för att förfina och vidareutveckla din undervisning så att den leder eleverna framåt mot målen.

”Feedback fungerar formativt endast om eleverna använder den information de får tillbaka för att förbättra sina prestationer”, skriver Wiliam. När jag läser denna mening tänker jag på den stora skiljelinjen som går mellan att se kunskaper som någonting ”slutet” eller ”öppet.” Slutet betyder att du betraktar skolan som en serie händelser som bockas av. ”Nu har du klarat det provet och det avsnittet. Nu går vi vidare.” Det är sällan man skaffar sig grundliga kunskaper på detta sätt. När nästa nivå bygger på förståelse för tidigare nivåer är det lätt att tappa bort många av eleverna. Ändå stressar vi eleverna framåt utan att tillräckligt ofta lära dem att göra om och göra bättre. Dels lönar det sig att skriva om, till exempel, inledningen på en uppsats, en laboration, en bilduppgift m.m. för att verkligen begripa och utnyttja information som läraren har gett efter första försöket. Det är även viktigt att läraren betonar vad som ska förbättras när man ger sig på nästa uppsats, laboration eller bilduppgift.

Kvalitetsförståelsen ökar när eleverna lär sig att ge konstruktiv feedback till varandra, när de blir lärresurser

för varandra. Denna aspekt av formativ bedömning är kanske det som är mest känd, men själv tycker jag att punkt 1-3 ovan är minst lika viktiga om inte viktigare. Poängen att lära eleverna att ge konstruktiv feedback till varandra är att de lär sig mera om vad som menas med kvalitet, de olika kraven som finns enligt styrdokumentet och innebörden av de olika betygskriterierna.

William pratar även om det övergripande målet att eleverna ska äga mera av sin lärprocess. Detta är en mycket stor och viktig fråga, som jag tror inte löses enbart genom formativ bedömning. Det handlar om motivationens grunder, om känslan av delaktighet och möjlighet att fördjupa sig i områden som inte ens täcks av läroplanen men som kan vara av intresse för eleven.

William beskriver också praktiska metoder. Några av de mest kända är "Two stars and a wish" och "Names in a hat." Som vanligt, utan förståelse för grundteorin blir dessa metoder rätt verkningslösa men nog är det bra att diskutera hur formativ bedömning rent praktiskt kan underlättas i klassrummet och även på förskolan. Barn kan i en rätt tidig ålder lära sig att analysera, kritiskt granska, ge konstruktiv feedback, analysera och utveckla förmågan att sätta ord på hur de lär sig. För den som inte sett den korta filmen "Austin's Butterfly" med läraren Ron Berger. Titta på den nu. Ja, under rätt ledning kan även de yngsta skolelever lära sig konstruktiv kamratbedömning och feedback.

Metakognition, kunskap om ens egen lärprocess, är

en av de viktigaste gåvorna vi kan ge våra elever och lärdomar från formativ bedömning kan vara till stor hjälp i strävan att lära sig att lära.

Bra lärare har alltid ansträngt sig att ge feedback till sina elever både muntligt och via skriftliga kommentarer. Med hjälp av ny teknik har det blivit allt lättare att göra kommentarer under resans gång och utöka antalet kontrollstationer under tiden en elev håller på med en uppsats eller genomför ett projektarbete. I klassens mapp eller individens mapp på en server eller Google Drive eller Dropbox eller en lokal eller kommunal server blir det lättare att hålla ordning, spara, kommentera och följa elevens arbete.

Notera att jag inte har berört en av skolans grundläggande konflikter – den mellan vad du själv anser vara bra undervisning och hur myndigheter bestämmer att bedöma effekten av din undervisning. Myndigheter använder sig av det man kan kalla för en operativ bedömning. De vill ha jämförelseunderlag och det är enklast om det kan uttryckas i tabeller, siffror och bokstäver.

Det jag hävdar här är att undervisningskvalitet inte alltid kan mätas i kvantitativa termer. Visst blir det bättre om ni gemensamt analyserar resultat på nationella prov tillsammans inom kollegiegruppen, tar fram exempel på bra elevarbete för att analysera det, med mera – och annat jag har uppmuntrat till i denna bok. Men där sitter du i slutet på terminen och ska plötsligt sätta en bokstav på elevens resultat. Det är inte så enkelt att kombinera formativ med summativ bedömning.

Vad ska du göra då? Ja, för mig är det frågan om var

du har din lojalitet och hur du vill använda dina resurser. Om din lojalitet främst är hos dina elever så får du ta den extra tid som krävs för att ge personlig feedback, förädla idén om kamratfeedback och ge kvalitativt bra respons på elevernas ansträngningar. Din myndighetsplikt att sätta betyg måste ändå göras, något som blir begripligare för eleverna ju mer feedback de har fått under resans gång.

Grundproblemet är att förmågor som betonar ”processkunskap” är svårare att sätta ord på än ”innehållskunskap” som betygssättning alldeles för ofta används till. Med det menas att det är lättare att sätta betyg på vad eleven har producerat eller bevisligen kan när han eller hon svarar på specifika frågor. Det är svårare att betygsätta om eleven kan ”skilja mellan fakta och värderingar” och andra förmågor. Inte omöjligt, men onekligen svårare.

Det jag hävdar här är att bra undervisning betonar processer, betonar betydelsen av metakognition, betonar förmågor som inte alltid är mätbara och leder till en utveckling som inte alltid är synlig och därför svårare att bedöma. Ibland måste vi diskutera om vi ”lär för livet” eller ”lär för betygen”. Det finns en skillnad.

Diskutera!

Ge exempel på förmågor som du har tränat denna vecka.

Planera ett pass du ska ha under den kommande veckan med hjälp av en kollega där förmågor som ska tränas tydliggörs och ni har en plan för genomförandet.

Ge exempel på hur du tränar metakognition med dina elever.

Ge exempel på metoder du använder för att ge eleverna kvalitativ feedback på sina ansträngningar.

Dela med dig av exempel på lektioner du har lett, sett eller deltagit i när du själv var elev, som ledde dig till en högre kognitiv nivå.

Upplever du en konflikt mellan formativ och summativ bedömning så ge exempel på hur du handskas med det.

Värderingsnivåundervisning

Under min egen lärarutbildning blev jag introducerad till begreppet värderingsnivåundervisning, vilket härstammar från en grupp pedagoger som utvecklade det som jag på svenska kallade för Aktiva värderingar (engelska: values clarification).

Vad undervisning på en värderingsnivå innebär är strävan att göra undervisningen meningsfull, relevant och av personlig betydelse.

Idén är att söka knyta an begrepp, teorier och händelser man studerar till elevens egen vardag. Tanken är att känner man relevans och mening påverkar den motivationen att lära på ett positivt sätt.

I princip i varenda lektion finns en möjlighet att knyta an till något som berör. Du behöver bara bevittna en högläsningstund på en förskola eller i en förskoleklass för att uppleva hur eleverna gör detta alldeles av sig själva. De måste bara berätta om sin mormor som är sjuk, om en plats de också har varit på, om en händelse de just har varit med om, ofta inspirerat av en händelse i en sagobok eller annan bok man läser för dem.

Bra lärare har alltid gjort detta. De väver in aktuella världshändelser i nyheterna för att poängtera betydelsen av det man studerar. De lyckas knyta an ett intresse som finns hos en elev till innehållet som är i centrum. De för över det som hände i dåtid (häxjakter på 1600-talet) till nu-tid (häxjakter på nätet), de gamla grekernas syn på demokrati till demokratibegreppet idag och hur demokrati fungerar på den egna skolan.

De lyckas göra abstraktioner konkreta med specifika exempel som dagens elever kan känna igen. De överför det man studerar, t ex ekologi, till deras egna personliga miljöval och miljöbeteende. Läraren som tänker på detta sätt vet att det inte räcker att eleverna kan rabbla det ena fakta efter det andra om luft och vattenföroreningar. De måste också analysera sina egna beteenden i vardagen och hur det påverkar närmiljön.

När en elev blir berörd så ökar, självklart, engagemanget. Det är inte alltid lätt att beröra om man studerar oregelbundna verb, men håller man ögonen öppna för anknytningspunkter till elevernas vardag, drömmar eller upplevelser kommer du att hitta mängder av beröringspunkter. Ett utmärkt exempel på möjligheter beskrivs i en kort artikel om Mélenie Piedoies språkundervisning på en grundskola i Möllevångsskolan i Malmö. Hon tar eleverna genom en fiktiv resa genom Frankrike med olika reskasor, utflyktsval, möjligheter och hinder för att göra resan till ett äventyr som leder till förståelse för den franska kulturen och det franska språket. (Se Lärarnas Tidning, Nr 7, 2014.) Det går ju att göra kunskapsresan mer personlig och meningsfull, men nog kräver det en del tankearbete

och planering eftersom man inte alltid får den hjälpen i traditionella läromedel som riktar sig till skolans centrala innehåll, kursmål och bedömningskriterier.

Värderingsnivån, törs jag säga, är en nyckelingrediens till bra undervisning. Det gäller även att inse att lärande ofta har en emotionell grund. Bra lärare riktar sig inte bara till hjärnan utan även till hjärtat. Vi har lättare att komma ihåg det som berör.

I min bok om Aktiva värderingar skriver jag om en söndagsskolefröken, Mrs. Derman, som gjorde detta så väl. Istället för att börja med fakta och information t.ex. en genomgång av veckans Bibelpassage kunde hon skissa upp några knepiga etiska dilemman som berör 12-13 åringar och därefter fråga om vi kunde få någon hjälp eller vägledning av vår religion och av veckans texter. Hon fångade upp oss på detta sätt och därefter var vi mer benägna att ta del av innehållet i hennes "läroplan."

Vi kan också kalla detta för en slags "upp-och ner" undervisning där man istället för att börja med texter och dess innehåll börjar med en lek, en värderingsövning, en laboration, ett experiment, en diskussion i syfte att engagera, beröra och leda fram till innehållet.

Diskutera!

Ge exempel från din egen skoltid på lärare och/eller lektioner som berörde.

Se på veckans pass och lektioner ur detta perspektiv. Hur har du berört eller påpekat relevansen?

Planera en lektion tillsammans med en kollega i avsikt att vända "upp och ner" på undervisningen, nå hjär-

tat och sedan hjärnan.

Hur skulle du själv definiera begreppet meningsfull undervisning? Hur kommer meningsfull undervisning ibland i konflikt med styrdokumentens förväntningar på din undervisning?

Kvalitetssäkring?

Nog är det svårt att kvalitetssäkra undervisningen, men det lär knappast bli lättare om man inte har ett äkta intresse för att analysera hur man utför sitt uppdrag och sambandet mellan det man gör och de resultat som man får. Du behöver inte heller påminna mig om att du har annat att göra och att elevernas ryggsäckar är tunga. Jag vet detta. Samtidigt vet vi alla att det finns mängder av enskilda lärare och skolor som lyckas trots tuffa omständigheter.

Jag har aldrig varit en lärarfortbildare som säger, "Gör så här så blir det bra." I alla fall inte efter det att jag med egna ögon kunnat se att metoden står för gissningsvis bara 20 % av framgången och att lärarens relationer och sätt att omsätta metodiken i praktiken står för gissningsvis 40 % vardera av framgången.

Låt mig under tiden vi uppfinner den metod som kan kvalitetssäkra själva undervisningen ge exempel på en mängd små saker som kan bidra till framgång.

På det personliga planet kan du skriva en lektionsdagbok, där du särskilt analyserar ett pass under dagen (eller veckan) som har gått bra. Vad kan det bero på? Du kan be elever spela in din inledning med en mobil eller videokam

mera och skicka till dig så att du kan analysera på egen hand. Du kan öppenhjärtigt be om feedback från dina elever. Du kan be om feedback från en förälder.

Inom läraryrket eller ämnesgruppen kan ni komma överens om att besöka varandra och samtala efteråt. I min bok *Hitta lärarnas guldstunder* finns exempel på företeelser att observera vid ett verksamhetsbesök samt förslag på frågor man kan ställa när man samtalar om besöket. Ni kan, som jag har föreslagit här, berätta om bra lektioner ni har varit nöjda med på sistone och analysera det ni har gemensamt i era beskrivningar. Ni kan ta med exempel på bra elevarbeten och analysera dem. Ni kan tillsammans bedöma ett elevarbete och höra olika personers åsikter om kvaliteten. Ni kan leta upp gamla nationella prov och bedöma olika elevers svar och motivera era ställningstaganden och bedömningar.

Det är naturligtvis bra om skolledaren besöker verksamheten och kan ge feedback. Ju mer aktivt närvarande skolledaren är, desto mer allvarligt tar alla den pedagogiska utvecklingen. Skolledare bör helst vara en förebild inom denna viktiga aspekt av sitt pedagogiska ledarskap.

Visst kan man också söka hjälp utifrån. Forskare, utomstående observatörer eller konsulter kan komma och observera och handleda. Men målet bör vara att man ska kunna observera varandra och hjälpas åt med en struktur och en regelbundenhet både i era observationer och era pedagogiska samtal.

Kvalitetsutvecklingsprogram såsom SIQs Utmärkelsen Bättre Skola, Qualis och Investors in People har gedigna utbildningar och metoder för kvalitetsutveckling. Efter

mina år som domare inom Utmärkelsen Bättre Skola har jag fått större respekt för dessa kvalitetsprogram.

Dilemmat är att dessa program oftast går ut på att hjälpa skolor att skapa förutsättningar för goda resultat men sällan eller aldrig granskar själva kvaliteten i undervisningen. Men skolor som går igenom det ofta tuffa arbete som dessa kvalitetsgranskningar kräver har vunnit mycket i kampen att bygga en organisation som tillåter att man ägnar sig åt pedagogiken och inte bara åt infrastrukturfrågor.

Skolverket och flera andra börjar använda begreppet "effektkedja" vilket innebär att man först definiera de långsiktiga effekterna man vill ha för att "baklänges" sedan definiera resultat man önskar, indikatorer man ser på vägen, aktiviteter som man behöver genomföra och resurser som krävs. Se även loopme.io och deras sätt att via edn app kunna följa processer och resultat.

Om ni har ett allvarligt intresse av att kvalitetsutveckla undervisningen, se till att ni pratar om undervisningen när ni träffas. Vad fungerar? Hur kan vi hjälpas åt? Hur har du löst X-utmaningen? Hur kan vi lära av varandras misstag och framgångar?

Detta i sin tur kräver öppenhet, nyfikenhet och engagemang, något som du gärna vill ha av dina elever.

Förutsättningar för att lyckas

Förutsättningarna för att lyckas komma till nästa nivå i din undervisning är enkla att beskriva i teori, men kräver hårt arbete för att förverkliga.

Framförallt krävs disciplin, ja den disciplin som krävs inom alla yrken för att ständigt utveckla sin professionalitet.

Det krävs beslutsamhet – att jag ska lyckas förflytta mina elever till en högre förståelse.

Det krävs tid att planera och följa upp.

Det krävs ett slags ”strukturerad flexibilitet” där du håller en god balans mellan din plan och din förmåga att improvisera och anpassa till elevens kommentarer och förslag.

Det krävs personliga egenskaper som ofta är gemensamma för den ”goda läraren” – entusiasm, tålamod, öppenhet och självdistans.

Inte heller får vi glömma bort betydelsen av grundliga kunskaper i sina ämnen och grundliga kunskaper om grupprocesser, motivation och inlärningsteori.

Det krävs en förståelse för det stora begreppet meta-

kognitiv, kunskap om din egen lärprocess om du är elev och kunskap om din egen undervisningsprocess om du är lärare. Idén om formativ bedömning ger ytterligare vägledning.

Det krävs ett äkta engagemang och att hålla en balans mellan närhet och distans till dina elever vilket så gott som alla framgångsrika lärare har.

Det krävs en stark övertygelse att mer betoning på processer leder eleverna framåt till större "ägarskap" kring sitt lärande.

Allt blir mycket lättare med en fungerande infrastruktur på skolan, en närvarande skolledare och kollegor som upplever ett starkt behov av att utvecklas i sin professionalitet.

Här vill jag betona disciplinen att träffas regelbundet, att hålla sig till temat, att verkligen pröva det man är överens om för att sedan analysera vad man har gjort.

Det finns mycket du kan göra på egen hand för att utveckla din undervisning, men tillsammans kan hela skolan ta ett stort kliv framåt när man allt oftare pratar pedagogik, pratar lektionsupplägg och pratar om syftet med det man gör.

Konsekvenser och handlingar

Vilka insikter och bekräftelser har alla fått genom diskussionerna? Hur går vi vidare och drar konsekvenserna av våra diskussioner?

Skriv tre exempel på bekräftelser, insikter, lärdomar eller nya tankar ni har fått som ett resultat av texterna och era diskussioner.

Ge minst två exempel på teman att behandla under er nästkommande pedagogiska träff.

Ge minst två exempel på hur din undervisning kvalitativt kan förbättras.

Ge exempel på något du kommer att göra annorlunda som en konsekvens av era diskussioner.

Bilda par med en kollega och bestäm en tid under de närmaste två veckorna för en uppföljning av vad ni har skrivit här.

Jag ska träffa: _____

Datum och tid: _____